

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 390
שבט תשפ"ד

חצי מטר, וא"כ החוט שנמצא בגובה מתחיל אחרי רוחב החבית, ואינו מעליה, א"כ החבית אינה יכולה לשמש לחי.

גובה החביות המצויות, וכאשר מצטבר חול לפניהן

הדבר השני בחביות, הוא גובה הלחי, שכאמור צריך שיהיה גובה י' טפחים, ושיעור זה במידות של זמנינו, לשיעור רח"נ הוא 80 ס"מ, ולשיעור חז"א צריך שיהיה 98 ס"מ, ולכתחילה מקפידים שיהיה 100 ס"מ. בחביות הברזל אין גובה 98, אלא נע בסביבות 90-80 ס"מ, שזה רק לשיעור רח"נ, ובחביות הפלסטיק יש גובה 100 ס"מ. אך למרות זאת במשך הזמן נחסר מגובה החבית, כיון שמצוי שמצטבר חול סביב החבית, מחמת החול שמגיע ברוחות ובגשמים, וכן מעבודות של טרקטורים ששופכים חול ואחר כך מפנים רחוק מהחבית כדי לא לפגוע בה, ונשאר סביב לחבית חול, והוא ממעט מגובה החבית, כיון שמה שמכוסה בתוך האדמה, אינו מצטרך לשיעור מחיצה, כי שיעור המחיצה הוא מה שגודר מעל פני הקרקע. לכן במקומות רבים מתברר לאחר זמן שהחבית אינה כשרה מחמת שאין בה שיעור בגובהה.

במקרים אלו צריך לפנות את האדמה סביב לחבית, כדי להנמיך את הקרקע ואז יהיה גלוי מהחבית גובה י' טפחים. אמנם לא מספיק לפנות רק מעט צמוד לחבית, אלא צריך שיהיה שטח של ד' על ד' טפחים, כשיעור שטח מינימלי של "רשות", כדי שיחשב מחיצה כלפי קרקע זו. באופן שהצטבר רק מעט חול, אפשר לפנות, אבל כשמדובר בהרבה אדמה, לא ניתן לעשות זאת. [במקרים שהחוט מעל ראש העמוד, והחבית נועדה רק לחזק את העמוד, יש אופנים שמתחשבים רק בעמוד לבד, אך כתבנו במק"א שיש בזה חשש לפתחי שימאי, כיון שהעמוד חייב להתחיל מקרקע הרשות, ובהכרח הוא מתחיל בחצי החבית הבולט מעל הקרקע, וממשיך בעמוד היוצא ממנו, ויוצא שהלחי אינו ישר. ומי"מ במקרה שאנו עוסקים כעת, שהחוט מהצד וחייבים שיהיה חבית או לחי, זה פסול ממש, כאשר אין גובה י' מהחבית מעל פני האדמה].

האם אפשר לעשות לחי משתי חביות זו על גבי זו

במקרה זה הפתרון שעשו, העמידו עוד חבית מעל החבית המכוסה באדמה, שביחד יהיו חבית גדולה. אך בפתרון זה יש צורך להשוות את החביות זה על זה, שיוצא מראה ישר וסביר, משא"כ כשיש ביניהם רווח או הבלטה, יוצא שהלחי מורכב חצי מחבית התחתונה, וחצי מחבית העליונה, בצורה שאינה ישרה, ויש בזה ענין של פתחי שימאי. [ואי אפשר לומר שנתחשב רק בחבית העליונה, כי העמוד חייב להתחיל מהקרקע, או עכ"פ תוך ג' טפחים לקרקע]. האחראי על העירוב הזה היה מודע לבעיה, אך לא היה בידו לתקן את הדבר. כעת שהשגנו בס"ד תקציב לכמה עשרות עמודים, בחרנו את התיקון במקום הזה, ועשינו ליד כל החביות עמוד חדש, שישמש תחליף עם חוטי עירוב רגילים, ללא צורך בכבלים של החשמל.

צמחים שגדלים לפני הלחי האם נחשבים מקרקע

במקום אחר נפגשנו עם עמוד שהיה מאחורי גדר, והגדר היתה חלק ממחיצות העירוב, שא"כ העמוד שבמאחורי הגדר הוא מחוץ לעירוב, ואינו כשר ע"פ מש"כ המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) שעמוד בחצר אחרת אינו כשר [ויש להאריך בזה מדוע יש לדמות לעמוד מוקף מד' רוחות]. כדי להכשיר את העירוב, העמידו קרש וחברו אותו לפני הגדר שישמש לחי, ועי"ז אין צורך להתחשב בעמוד שנמצא מעבר לגדר.

מטרת החביות שמעמידים בעירובים

בשבוע זה המשכנו בפיקוח ותיקון כמה עירובים, והגענו למקומות בהם היו דברים מפקפקים מאוד. באחד מהמקומות היה עמוד חשמל מעץ, עם כבלי חשמל קשורים משני הצדדים שלו, ולא מעליו. כלומר שאי אפשר להגדיר אותם כצורת הפתח, כי אינם מעל העמוד. לכן העמידו לחיים לפני העמוד ואחריו, כדי שהם ישמשו לעמוד של צורת הפתח. במקרה זה היו כמה חביות ליד העמוד, ואף אחת עומדת על השניה, מדוע עשו דבר כזה. הנה פתרון החביות מבוסס על דברי השו"ע (סי' שס"ב ס"א) שהעמודים אינם צריכים להגיע עד גובה המשקוף [שהוא במקרים אלו כבל החשמל או חוט העירוב], אלא אם העמוד גבוה י' טפחים, ומכוון תחת החוט כשר, ומסביר המשנ"ב (סי' ס"ב) שיש לנו כלל בכל מחיצה שע"י גוד אסיק עולה עד למעלה, וגם כאן העמוד עולה עד החוט. [וי"מ כע"ז שהמשקוף מתיחס לעמודים שתחתיו, ואכ"מ]. לפי הדין הזה, אם מעמידים חבית תחת החוט, ויש בה גובה י' טפחים, נחשב שהיא כמו עמוד שמגיע עד החוט. וזה נקרא כיום "לחי", שברוב המקומות משתמשים היום בלוח ישר [מקרש או מברזל], במקום החבית שהיא רחבה ונמוכה.

כאשר יש קו חשמל מהצד של עמודי החשמל, ומעמידים חביות תחת הכבלים כדי שהכבלים יהיו חוטי העירוב [והמעלה שלהם, שהם חזקים וארוכים], צריך להעמיד חביות ליד העמודים, כדי שהם יהיו הלחיים. וצריך בכל מקום שתי חביות, כי לכל עמוד מתחברים שתי צורות פתח, אחת בחוט שמגיע לעמוד, וזו חבית ראשונה. וצוה"פ השניה בחוט שיוצא מהעמוד הלאה, וזה צריך עוד חבית [או לחי], כי החבית שמונחת בצד הראשון, אינה תחת החוט שיוצא לצד השני. אמנם בעמוד רגיל שהחוט מונח עליו, עמוד אחד משמש לשני הצדדים, כי שני החוטים יושבים מעליו, משא"כ בחבית שמוסיפים לעמודי חשמל, שהיא בדרך כלל בצד אחד של העמוד, אינה יכולה להועיל לשני הצדדים, אלא צריך שתי חביות.

יש אופנים שעושים חבית לעמוד עירוב שאינו עמוד חשמל, וזה מחמת סיבות שונות בתנאי השטח והעבודה, באופנים אלו העמוד נכנס בתוך מרכז החבית, ואז חבית אחת יכולה לשמש לשני הכיוונים, כמו עמוד, כי צלע אחת היא תחת החוט הראשון, והצלע השניה שעוטפת את העמוד, נמצאת תחת החוט שיוצא לצד השני.

שתי בעיות מצויות שפוסלות את החביות שבעירובים

יש לציין שני דברים חשובים שמצויים בחביות והם פוסלים את העירוב. הדבר הראשון הוא חבית שאינה מכוונת תחת החוט, ומבואר במשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ג, וסי' שס"ג ס"ק ק"ד) שאפילו אם הפרש רק כל שהוא, פסול. כיון שאז החוט נחשב מן הצד לעמוד, וצורת הפתח מהצד פסולה. וזה אחד מהדברים שמצוי לטעות בעירוב שיש בו חביות, בפרט במקרים שלא משתמשים במכשיר למדידה. כמו כן יתכן שבתחילה העמידו את החבית במקום הנכון, ואחרי זמן מישהו הזיז את החבית לצד מעט, וזה פוסל את העירוב לגמרי. לכן כיום לאחר נסיון רב, יודעים המומחים לעירובים שלא ראוי להשתמש בלחיים וחביות במצב כזה, אלא רק באופנים שאין ברירה, כי יש סיכויים לא מעטים שהעירוב הזה יפסל ח"ו ללא שימת לב.

כמו כן לפעמים העמוד נמצא בתוך החבית אבל הוא עומד עקום מעט, ואפילו שאינו עקום הרבה מצוי שעד גובה החוט יוצא שהוא נוטה כמעט

כמה שנים טובות, והצמח במשך הזמן מסתבר שיגזמו אותו וישאר פירצה. לכן היינו מוכרחים לחתוך מהצמח.

פניו הצמחית המזוהה כדי שהעמוד יהיה סמוך למחיצה

העובדים החלו בעבודה עם מסור חשמלי ומסור דינמי שהיו עימם, הגיעו עד קרוב לגדר, ורצו להשחיל את העמוד אחורי כמה ענפים שנוותרו. גם כאן אמרנו להם זה לא מספיק, כי צמחיה, ואינו ניכר וסותם כלפי הרשות היחיד של העירוב. אלא צריך לחתוך בצמחים הרבה עד שיהיה פנוי שטח של ד' על ד' טפחים. הם קיבלו את ההכרעה, ועבדו קשה להשלים את המשימה, עד שקיבלו אישור שהעמוד כשר, וסיימו בשמחה של מצווה.

השתמשות בכבל השמל דורשת שימת לב מיוחדת שיהיה כשר

בשבוע זה נתבקשנו מאחת השכונות בירושלים למצוא פתרון לעשות עירוב במקום שעוברת הרכבת הקלה. דבר זה הוא בעייתי מאוד, כיון שלא נותנים רשות להעביר חוט מעליה. לפני כמה שנים היתה בעיה זו גם לעירוב הכללי של ה"פ", באזור הגבעה הצרפתית במקום שעובר קו העירוב, נאלצו להשתמש בכבל החשמל של הרכבת שישמש את העירוב, למרות שהוא לא כ"כ ישר. עד שלאחר כמה שנים הגיעו להסדר עם הנהלת הרכבת להעביר חוט ישר. גם במקרה זה הם רצו להסתמך על כבל החשמל של הרכבת, אחד מהכבלים שחוצים לרוחב המסילות והכביש, ושאלו באיזה כבל שייך להשתמש. בדקנו את הכבלים, אך לצערנו אף אחד לא היה כשר. והיה להם כמה צורות. היה כבלים שהיו מורכבים משני זוויות שונות ואינם קו רציף מצד לצד, שזה אינו כשר כלל. היו כבלים שחצו מצד לצד, אך היו מחוברים להם כבלים לאורך באופן שהזווית אצל בצורה משמעותית מאוד. מתוך קטע ארוך שברחוב, היה רק כבל אחד שהיה נראה מקרוב שהוא די ישר, אך לפעמים מקרוב קשה להבחין בצורה הנכונה של הכבל, לכן עמדנו בצד, וראינו שהצורה שלו משתנית מאוד, ואינו יכול לשמש לצורת הפתח. האברך שביקש לעשות את העירוב היה מאוכזב מאוד, ושאל האם לעשות בכל זאת עירוב כזה. אמרנו לו שבאזור שהוא נמצא שאין עירוב פנימי כלל, מסתבר שיש עדיפות לעשות את העירוב גם כך, אבל לא יהיה ניתן להכשיר ולומר שאפשר לטלטל בו, כיון שההוראה היא שצריך להחוט יהיה ישר, וללא שוקע ונוטה בצורה כזאת.

הכבל של הרכבת מטנה צורה ואינו כשר לצורך

מדבר זה למדנו, שצריך לבדוק כל מקרה לגופו, ולהתבונן אם הוא עומד בגדלי ההלכה. לא שייך ללמוד ממקרה אחד שהשתמשו בכבל החשמל למקום אחר, כיון שיש לפעמים שינויים שלא שמים לב אליהם, אבל ע"פ הלכה יש בהם משמעות גדולה.

האם הטבעות שמחזיקות את הכבל נחשבות המשך של המשקוף

בהזדמנות זו היתה עוד שאלה הלכתית, שבתחילת הכבל יש שלשה טבעות מברזל, שמיועדות להחזיק ולמתוח את הכבל ולחברו לעמוד. וכאשר רוצים שיהיה לחי קרוב לעמוד, הוא נמצא תחת הטבעות האלו [שאוורם יחד כשלושים ס"מ], האם זה פסול מחמת שהחוט מסתיים רחוק מהעמוד וא"כ הלחי הקרוב לעמוד אינו תחת החוט, או שאפשר להחשיב את הטבעות כמשך של המשקוף, ואז הלחי נמצא תחת המשקוף.

שלוש טבעות בסוף הכבל בדומה למשקוף

התשובה למקרה זה נמצאה בדברי החכמת שלמה (להגר"ש קלוגר, הגדפס בגליון השוע, סי' שס"ג סוף סעיף כ"ו) שכתב על צורה דומה, שהיה עמוד גבוה וטבעת מקיפה את העמוד, וקשרו את החוט לטבעת שסביב לעמוד, וכתב שצריך שהלחי יהיה רחוק מהעמוד ויעמוד כנגד החוט, ולא כנגד תחת הטבעת, כי הטבעת לא יכולה לשמש כמשך לחוט. לפ"ז לכאורה גם במקרה שלנו, הטבעות אינם יכולים לשמש המשך לחוט. אך יש מקום לדול לחלק, שבמקרה של החכמת שלמה מדובר בטבעת רחבה שאינה ממשכה בקו של החוט, אל מתרחבת ופונה מסביב לעמוד, משא"כ במקרה שלנו מדובר בטבעות קטנות שממשיכות בקו של הכבל מ"מ עדיין מדובר בצורה של טבעת, ואין זה קו ישר של החוט. ולכן אם רוצים שיהיה לחי תחת הכבל, צריך שהלחי יהיה רחוק מהעמוד כשלושים ס"מ, כדי שיהיה תחת החוט, ולא תחת הטבעות.

בתקופה זו החלה הצמיחה שבאה אחרי הגשמים, וכשהגענו ראינו רק חצי לחי, כי החצי התחתון היה מוסתר בצמחים. דין זה דומה קצת למקרה הקודם של חבית שהצטבר חול מסביבה, שהחול ממעט את גובה החבית, ולכאורה הוא הדין כאשר הצמחים מכסים את פני האדמה. אלא שיש להבדיל ביניהם, כיון שהצמחים רכים, אינם יוצרים קרקע, ואף אם אינם מתנדנדים ברוח, מ"מ קרקע צריכה להיות חזקה וראויה לשימוש. ובהגדרה זו י"א שצריך שיוכלו לעמוד על הצמחים והם לא יתמעכו, וי"א שראוי להניח עליהם דברים [כמ"ש בגמ' מנח מידי ומשתמש].

פניו הצמחית מסביב לחי בשטח ד' טפחים

ועכ"פ אם הם רכים כל כך כבתקופה זו, עדיין אינם פוסלים. אבל צריך לבדוק מה יהיה החוץ של הצמחים בהמשך התקופה.

כמו"כ יש אומרים הבדל נוסף, שעפר ואבנים הוא בטל לקרקע ונהיה קרקע ממש. אבל צמחים יש מקום להגדיר אותם כחפצים שנמצאים על הקרקע, ובאמת הקרקע נשארה למטה, ונשאר בלחי גובה י' מעל פני הקרקע. ולפ"ז יתכן שגם צמחים חזקים לא יפסלו, וצ"ע. למעשה העדפנו לגדוע כבר עכשיו את הבעיה, ולהקדים רפואה למכה, והסרנו את הצמחיה סביב לחי.

החוט של העירוב החדש עובר תחת החוט הישן

במקום נוסף שהוספנו עמודים חדשים במקום הקו הישן, פגשנו בהלכה נוספת, שמלמדת כמה חשוב להיות מחושבן עם כל ההלכות, ולא רק להעמיד עמודים וחוטים. באחד מהרחובות היה צריך לחדש ארבעה עמודי עירוב, מחמת שהעמודים הישנים היו בין ענפי העצים. הקו החדש של חוטי העירוב, ער מתחת הקו הישן, וחצה אותו ימינה ושמאלה, כדי לתמוך בין העצים. לאחר יציקת העמודים, וקשירת החוטים, שמנו לב שהחוטים עוברים זה על זה, ויש בזה בעיה הלכתית.

חוט העירוב החדש תחת חוט העירוב הישן

כידוע לגבי צורת הפתח שיש תחתיה מחיצה, מבואר בחזו"א (סי' ע"ס"ק י"ח) שהמחיצה מחלקת ופוסלת את הפתח. וכך התקבל להקפיד בעירובים השכונתיים. לפ"ז כאשר יש צורת הפתח תחת צורת הפתח ואחת חוצה את השניה, הרי זה כמו מחיצה תחת צורת הפתח. אמנם זה לא מחיצה ממשית שמחלקת את המקום בצורה פיזית, מ"מ כתב בשו"ת הלכות בשם החזו"א שהן נפסלות, דהיינו שמ"מ בהלכות מחיצות זה מחלק ועושה לשני מקומות. וכתב בשו"ת הלכות שם שנסתבר שהעליונה נפסלת מחמת שהתחתונה חוצה אותה, אבל הוסיף ששמע בשם החזו"א ששתי הצורות נפסלות, כי אחת חוצה את השניה. ואכמ"ל. לכן כאשר החוט הישן שנמצא על העמודים הישנים, עובר על החוט החדש, אינו טוב.

יש משיארים את העירוב הישן לגיבוי למקרה של תקלה ח"ו

במקרה כזה צריך להסיר את החוט הישן, ואז נשאר רק הצורה פ' החדשה. אמנם בהרבה מקומות האחראים לא אוהבים להוריד את הקו הישן, משום שמעדיפים שהוא לגיבוי אם ח"ו יהיה תקלה בקו החדש ולא ישים לב אליה, או שלא יוכל לתקן אותה, ואז לפחות האזורים שבתוך הקו הישן יהיו כשרים. ואכן זה דבר נכון לשמור על גיבוי לעירוב. [ואין לטעון על כך, וכי האחראי אינו סומך שיהיה עירוב כל שבת, א"כ איך אנו נסמך עליו. התשובה היא שבדברים חשובים גם כאשר סומכים על מערכת כלשהי, עושים לה גיבוי אפילו שהוא חלקי, אדרבה זה מראה על הכרה בגודל האחריות של האחראי על העירוב]. אבל במקום כזה שהקו הישן מוריד מהכשרות של העירוב החדש, צריך להורידו, ולא להשאיר את הגיבוי.

פינוי צמח גדול עד שיהיה שטח פנוי לפני העמוד

במקום נוסף שתיקנו בשבוע האחרון, היה צורך להעמיד עמוד צמוד לגדר הרפת, במקום שהיה שיח גדול וסבך, שבולט מהגדר כמטר וחצי. בדרך כלל אפשר למשוך כמה ענפים, לחתוך קצת, ולהגיע לגדר. אבל כאן היה סבך ויבש ומלוכלך, שלא פשוט לפתוח בו. אחד מהעובדים הציע שנעמיד את העמוד לפני הצמח. אבל אמרנו לו שאין לעשות כן, מפני שיוצא שיש רווח של מטר וחצי מהעמוד לגדר, וזה פירצה סמוך לעמוד שכתב המשגיב (סי' שס"ג ס"ק כ"ג) לאסור אפילו אם יש עומד מרובה. ואע"פ שכעת הצמח נחשב למחיצה בין העמוד לגדר, כיון שהוא סבך וצפוף, אבל צריך לקחת בחשבון מה יהיה בהמשך, העמוד ישמש בעז"ה